

УДК 811.161.2'243'271

ІНТЕГРУВАННЯ ВИДІВ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ДІТЕЙ (НА МАТЕРІАЛІ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ „СВЯТКУЄМО РАЗОМ!”)

Олена Мицько

*Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету „Львівська політехніка”
вул. С. Бандери, 32-Д, 79013 Львів, Україна
тел.: 032 251-01-51
ел. пошта: olena.mytsko@gmail.com*

Розглянуто особливості застосування інтегрування видів мовленнєвої діяльності під час навчання української мови як іноземної дітей дошкільного віку. Запропоновано зразок конспекту уроку для навчання української мови як іноземної дітей дошкільного віку.

Ключові слова: навчання української мови як іноземної дітей, види мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання), інтегрування видів мовленнєвої діяльності.

Постановка проблеми. За інформацією, розміщеною на офіційному сайті Міністерства закордонних справ України, кількість осіб українського походження, які проживають за межами України, становить від 12-ти до 20-ти мільйонів [3]. Надзвичайно важливим є те, що закордонні українці зберігають мову та культуру у місцях проживання. Одним із факторів збереження української мови за кордоном є діяльність українських суботніх та недільних шкіл, у яких вивчають предмети українознавчого циклу (українську мову, українську літературу, країнознавство та історію України). Українські суботні та недільні школи часто стикаються з низкою проблем, пов'язаних із організацією навчального процесу, зокрема, відсутністю підручників та посібників з української мови як іноземної (УМІ), у яких було б враховано і рівень володіння мовою, і вікові особливості аудиторії. Тому існує нагальна потреба у створенні навчально-методичного забезпечення, розробленого із врахуванням методики викладання УМІ, що відповідало б рівневі володіння УМІ і віку дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтованою є організація начального процесу із врахуванням принципу інтегрування видів мовленнєвої діяльності, який допомагає застосовувати вироблені мовленнєві навички у процесі комунікації. Інтегрування видів мовленнєвої діяльності було розглянуто у працях багатьох вчених, серед яких П. Григор'єва, О. Тарнопольський, І. Зимня, А. Серетни, Є. Ліпінська, Н. Станкевич.

Мета цієї статті – розкрити теоретичні аспекти інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності під час навчання УМІ дітей та подати зразок конспекту уроку для вчителя із курсу „Святкуємо разом!” освітнього порталу „Крок до України” як прикладу застосування інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності.

Виклад основного матеріалу. *Мовленнєва діяльність* – це комплекс психофізіологічних дій організму людини, спрямованих на сприймання і розуміння мовлення або породження його в усній чи писемній формі. У методичній літературі виділяють дві групи видів мовленнєвої діяльності – рецептивні (аудіювання, читання) та продуктивні (говоріння, письмо). Варто зазначити, що у процесі реальної комунікації жоден вид мовленнєвої діяльності не існує ізольовано від інших. Оскільки навіть тоді, коли людина щось говорить вона паралельно і прослуховує сказане або ж пишучи ми за допомогою внутрішнього мовлення як засобу оформлення думки „проговорюємо” те, що маємо написати, а потім ще перечитуємо написане. Це й зумовлює необхідність використання інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності під час вивчення УМІ. Організуючи заняття з УМІ дітей дошкільного віку (4-6 років) доцільно використовувати інтеграцію аудіювання й говоріння та поступово вводити завдання для розвитку моторики рук та графічних навичок письма, оскільки діти у цей віковий період, як правило, лише починають навчатися писати.

Аудіювання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який передбачає одночасне сприймання та опрацювання інформації на слух. До основних рис аудіювання як виду мовленнєвої діяльності зараховують такі: усний характер вираження, реактивність, рецептивність та внутрішню форму перебігу [1 : 20.]. У методичній літературі розрізняють два види аудіювання – навчальне, яке відбувається на заняттях з іноземної мови та має на меті розвиток або вдосконалення вмінь цього виду мовленнєвої діяльності, та природне, яке відбувається під час реальної комунікації із застосуванням мови, яку вивчають і має на меті задоволення комунікативних потреб.

Говоріння – це продуктивний вид мовленнєвої діяльності, суть якого полягає у тому, що студент сам створює усне висловлювання. Відповідно до психологічної природи виділяють реактивний та ініціативний вид говоріння. Реактивним називається говоріння, яке відбувається як реакція на чуже висловлювання (відповідь на запитання без стимулу співрозмовника до подальшої розмови). Ініціативне говоріння характеризується постійним стимулюванням до розмови [5 : 6.].

Інтегроване навчання видів мовленнєвої діяльності – навчання, метою якого є одночасне формування вмінь і навичок з різних видів мовленнєвої діяльності. Це вагома частина вивчення української мови як іноземної, яку також часто у методичній літературі називають „взаємопов’язаним навчанням видів мовленнєвої діяльності”. „Принцип *взаємопов’язаного навчання видів мовленнєвої діяльності* базується на паралельному навчанні різних видів мовленнєвої діяльності та забезпечує розвиток навичок і вмінь мовлення в комплексі” [6].

У посібнику за редакцією В. Григор’євої [2 : 45] у визначенні взаємопов’язаного навчання видів мовленнєвої діяльності наведено такі характеристики цього процесу: 1) одночасність; 2) розвиток мовленнєвих вмінь у одному послідовно-часовому співвідношенні; 3) навчання на спільному мовному матеріалі; 4) спеціальна серія вправ. Одночасність передбачає опанування всіма видами мовленнєвої діяльності вже із першого заняття. Це означає, що розвиток вмінь і навичок з одного виду мовленнєвої діяльності сприяє розвитку іншого виду мовленнєвої діяльності (наприклад, розвиток вмінь читання передумова для розвитку письмового мовлення). У такому випадку всі види мовленнєвої діяльності є і засобом, і об’єктом навчання. Розвиток мовленнєвих вмінь в одному послідовно-

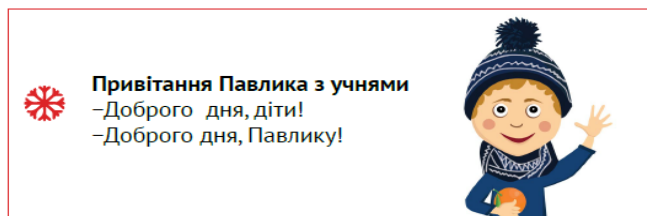
часовому співвідношенні передбачає обов'язкове дотримання розробленого заздалегідь плану заняття. При цьому черговість вивчення видів мовленнєвої діяльності не є константою для цілого курсу, а залежить від мети і завдань навчання. Навчання на спільному мовному матеріалі. Цей матеріал, на думку науковців під керівництвом В. Григор'євої повинен відповідати таким вимогам: 1. Навчальний матеріал повинен бути закріплений програмою (програма – це основа навчального процесу, у якій регламентовано зміст навчальної дисципліни, відповідно до рівня знань студента та етапу навчання); 2. Бути активним (слугувати базою для розвитку продуктивних та рецептивних видів мовленнєвої діяльності); 3. Бути основою для розвитку усної та письмової форм комунікації; 4. Відповідати певним критеріям відбору; 5. Повинен бути регламентованим та організованим викладачем (викладач відповідно до навчальної програми дисципліни організовує опанування студентом видів мовленнєвої діяльності). Як бачимо, використання інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності на заняттях з УМІ дає змогу застосувати на практиці набуті знання, вміння та навички.

Організуючи навчальне заняття з УМІ для дітей шкільного віку важливо враховувати й вікові особливості психічного розвитку аудиторії. „Основними особливостями цього віку є те, що складається нова соціальна ситуація розвитку, провідною діяльністю стає гра, під час якої дошкільники опановують інші види діяльності, виникають важливі новоутворення у психічній та особистісній сферах, відбувається інтенсивний інтелектуальний розвиток дитини, формується готовність до навчання у школі” [4]. Доречними для використання на занятті з дошкільнятами буде також використання технічних засобів (наприклад, перегляд навчального відео, яке допоможе закріпити вивчений матеріал, прослуховування пісень), рухливих ігор (це допомагає дітям відпочити та налаштуватися на подальшу роботу) та творчої діяльності (малювання, аплікація, витинання та ліплення).

Метою навчального курсу „Святкуємо разом!” є навчання УМІ дітей та ознайомлення із українськими святами та традиціями. До кожної теми розроблено конспект для вчителя і картки для наочності та індивідуальної роботи дітей. Допомогає дітям вивчати українську мову хлопчик Павлик – вигаданий персонаж, який розповідає дітям про відзначення того чи іншого свята та змінює одяг, залежно від пори року. Ігрові елементи кожного окремого заняття можуть змінюватися, залежно від традицій, пов'язаних з тим чи іншим святом, наприклад рухлива гра, яка імітує перестрибування через купальське вогнище під час вивчення теми „Івана Купала” чи водіння гаївок під час вивчення теми „Пасха (Великдень)”. Проте, є сталі для цілого курсу завдання, зокрема вправа „Що це?”, яка передбачає вивчення нового лексичного матеріалу за допомогою застосування методу ілюстрації (вчитель демонструє картку і називає, що на ній зображено, а потім опитує дітей), вправа „Павликові розповіді”, яка має на меті розвиток навичок сприймання тексту на слух (аудіювання) та вправа, яка передбачає розвиток навичок говоріння.

Варто зауважити, що навчальний матеріал, який пов'язаний із темою *свята* передбачає велику кількість безеквівалентної лексики. Для семантизації таких лексем доречно використовувати метод ілюстрації та закріпити знання за допомогою виконання творчих завдань (наприклад, у занятті на тему „Свято Андрія” для вивчення значення лексеми *калита* запропоновано виготовити калиту з пластиліну).

Надалі подаємо зразки завдань із конспекту уроку для вчителя до теми „Свято Андрія”.

Вправа 1. Що це?

молодь

ворожити

калітá

змащувати

заплющити о́чі

Вправа 2. Павликові розповіді.

Свято Андрія відзначають взимку (13 грудня). Молоді дуже подобається свято Андрія, бо можна досхочу гратися у різні ігри, співати пісень та ворожити, щоб дізнатися майбутнє.

У цей день випікають святковий солодкий хліб, який називають калитою.

Калиту печуть молоді дівчата. Вони прикрашають калиту колосками з тіста та змащують медом і посипають маком. З калитою хлопці грають у дуже цікаву гру: калиту підвішують на стрічці, а хлопці по черзі не торкаючись руками повинні відкусити її, виграє той, хто відкусить найбільший шматок. А дівчата у цей вечір ворожать, відгадують свою долю. Ворожити можна так: попросити своїх друзів на маленьких листочках намалювати те, що вони дуже сильно хочуть отримати в подарунок, зігнути ці листочки так, щоб не було видно малюнків і, коли будете лягати спати покласти їх під подушку, а зранку потрібно із заплющеними очима витягнути з-під подушки один листочок, те що там намальовано ви скоро отримаєте.

Вправа 3. Ворожіння.

Матеріали: мішечок, листочки, кольорові олівці.

Вчитель роздає листочки, а дітям потрібно намалювати на них іграшку, цукерку, квітку. Потім вчитель згинає ці листочки та кладе в мішечок, а діти потім із заплющеними очима витягують 1 листочок і придумують коротку історію до цього малюнка.

Вправа 4. Дидактична гра «Три слова».

Діти стають в ряд, кожному по черзі вчитель ставить запитання. Учень повинен, називаючи одне слово, робити один крок вперед.

- Що можна робити?
- Кого можна любити?
- Що можна їсти?
- Як можна веселитися?
- На що можна дивитися?
- Куди можна ходити?
- Що можна пити?
- Що можна робити взимку?
- Що можна робити влітку?
- Чим можна гратися?

Вправа 5. Виготовлення калити з пластиліну.

Матеріали: пластилін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, інтегроване навчання видів мовленнєвої діяльності – важлива складова процесу вивчення іноземної мови, яка допомагає наблизити процес навчання до процесу реальної комунікації. Зауважимо, що із урахуванням особливостей психічного розвитку дітей дошкільного віку, доречним є інтегрування аудіювання та говоріння. Навчання дітей дошкільного віку УМІ варто проводити в ігровій формі із використанням технічних засобів та творчих завдань.

Список використаної літератури

1. Бігич О. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О. Бігич // Іноземні мови. – 2012. – № 2. – С. 19–30.
2. Взаимосвязанное обучение видам речевой деятельности / В. Григорьева, И. Зимняя, В. Мерзлякова. – Москва : Русский язык, 1985. – 116 с.

3. Міністерство закордонних справ : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/ukrainians-abroad>
4. *Поліщук В.* Вікова і педагогічна психологія : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/15970122/psihologiya/psihologichna_harakteristika_doshkilnog_o_viku
5. *Тарнопольський О.* Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч. посібник / О. Тарнопольський. – Київ : Інкос, 2006. – 248 с.
6. *Ярмоленко О.* Сучасні технології у вивченні іноземної мови : [Електронний ресурс] / О. Ярмоленко. – Режим доступу : <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Yarmolenko.php>

References

1. *Bihych O.* Metodyka formuvannya inshomovnoi kompetentnosti v audiiuvanni / O. Bihych // *Inozemni movy.* – 2012. – № 2. – S. 19–30.
2. *Vzaimosvyazannoye obucheniye vidam rechevoy deyatel'nosti / V. Grigoryeva. I. Zimnyaya. V. Merzlyakova.* – Moskva : Russkiy yazyk. 1985. – 116 s.
3. *Ministerstvo zakordonnykh sprav :* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/ukrainians-abroad>
4. *Polishchuk V.* Vikova i pedahohichna psykhohohiia : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://pidruchniki.com/15970122/psihologiya/psihologichna_harakteristika_doshkilnogo_viku
5. *Tarnopolskyi O.* Metodyka navchannya inshomovnoi movlennievoi diialnosti u vyshchomu movnomu zakladi osvity : navch. posibnyk / O. Tarnopolskyi. – Kyiv : Inkos, 2006. – 248 s.
6. *Yarmolenko O.* Suchasni tekhnolohii u vyvchenni inozemnoi movy : [Elektronnyi resurs] / O. Yarmolenko. – Rezhym dostupu : <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Yarmolenko.php>

*Стаття надійшла до редакції 15.08.2017
доопрацьована 25.08.2017
прийнята до друку 12.09.2017*

THE INTEGRATION OF THE TYPES OF SPEECH ACTIVITIES WHILE TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE FOR CHILDREN (ON THE BASICS OF THE COURSE “LET’S CELEBRATE TOGETHER!”)

Olena Mytsko

*National University “Lviv Polytechnic”,
International Institute of Education, Culture and Relations with Diaspora,
S. Bandery str., 32-D, Lviv, Ukraine, 79013
e-mail: olena.mytsko@gmail.com*

The theoretical aspects of the integrated teaching of types of speech activity during the study Ukrainian as a foreign language to the children of a preschool age are considered in this article. The characteristics of all types of the speech activity (reading, listening, speaking and writing) are

presented. The peculiarities of mastering the receptive and productive types of the speech activity and the peculiarities of their combination in the process of a real communication are analyzed. The content of the concept “integrated learning of types of the speech activity” is determined and its characteristics are considered. The requirements for linguistic material for the integrated study of types of the speech activity are given. The age peculiarities of the psychic development of preschool children (in particular, it was found out that the leading activity is the game through which the learning of the surrounding world takes place) are considered and the relevance of using interactive methods during the work in this age group is justified. A sample of the lesson's summary from the course “Let’s Celebrate Together!” of The Educational portal “Step to Ukraine” for teaching Ukrainian as a foreign language for the children of a preschool age was suggested. The purpose of the training course “Let’s Celebrate Together” is defined as teaching Ukrainian as a foreign language for the children through the familiarization with Ukrainian holidays and traditions. A notebook for a teacher and the collection of cards for visibility and individual work with children has developed to each language topic of the course. In order to semanticize the nonequivalent vocabulary it is suggested to use the illustration method and to consolidate knowledge through the implementation of creative tasks.

Key words: teaching Ukrainian as a foreign language for children, types of speech activity (speaking, listening) integration of kinds of speech activity.